

KILPAILUVIRASTO
KONKURRENSVERKET

LAUSUNTO
Dnro 1272/14.00.20/2009

1 (3)

5.2.2010

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö

08.02.2010
2d 7, 11, 2008
Jano

OIKEUDENKÄYNTIAVUSTAJIEN KELPOISUUS JA VALVONTA

Oikeusministeriö on pyytänyt Kilpailuvirastolta lausuntoa oikeudenkäyntiavustajatyöryhmän mietinnöstä "Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta" (oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:17). Kilpailuvirasto toteaa lausuntoon seuraavan.

Mietinnössä ehdotetaan, että kaikki oikeudenkäyntiavustajat saatettaisiin ammattieettisten velvollisuuksien ja valvonnan piiriin. Oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä voisi yleisissä tuomioistuimissa toimia yleensä vain asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Nykyiset kelpoisuusehdot säilytettäisiin kuitenkin niissä tapauksissa, joissa avustaja on työtai virkasuhteessa asianosaiseen. Ylimääräisessä muutoksenhaussa korkeimmasa oikeudessa otettaisiin käyttöön avustajapakko.

Muille oikeudenkäyntiavustajille ja -asiamiehille kuin asianajajille ja julkisille oikeusavustajille perustettaisiin uusi lupajärjestelmä. Luvan myöntäminen edellyttäisi muun muassa riittävää perehtyneisyyttä tehtävään. Luvat myöntäisi perustettava oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja olisi Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeuskanslerin valvonnan alainen. Velvollisuuksiensa vastaisesti toimivan avustajan toiminta voitaisiin karkeimmissa tapauksissa päättää.

Kilpailuvirasto pitää mietinnössä esitetyillä uudistuksilla tavoiteltua asianosaisen oikeusturvan ja asianmukaisen oikeudenhoidon edellytysten turvaamista lähtökohtaisesti perusteltuna. Kilpailuvirasto toteaa kuitenkin, että mietinnön perusteella vaikuttaisi siltä, että ehdotetuilla uudistuksilla saatetaan puuttua oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien toimintaan sekä vaikuttaa alan kilpailuolosuhteisiin tarpeettoman voimakkaasti, kun otetaan huomioon uudistuksen tavoitteet. Kilpailuviraston näkemyksen mukaan asian jatkovalmistelussa olisi perusteltua vielä arvioida sitä, ovatko ehdotetut uudistukset tarkoituksenmukaisia ja vähiten alan kilpailuolosuhteisiin vaikuttava keino tavoitteiden saavuttamiseksi.

5.2.2010

Mietinnössä todetun perusteella olennaisin nykytilaan liittyvä ongelma on se, että epäasianmukaisesti toimivan oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan toimintaa ei voida lopettaa. Ehdotettujen uudistusten tavoitteena on myös parantaa oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien työn laatutasoa. Kilpailuvirasto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että mietinnön mukaan työryhmällä ei ole ollut tietoa siitä, kuinka usein muiden asiamiesten ja avustajien kuin asianajajien ja julkisten oikeusavustajien toiminnassa on ollut epäkohtia, joihin olisi ollut tarpeen puuttua. Mietinnön mukaan oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien toiminnan laadussa ei myöskään yleisesti voida katsoa olleen ongelmia.

Koska mietinnössä ei ole tuotu esiin merkittäviä nykytilaan liittyviä epäkohtia, Kilpailuvirasto katsoo, että asian jatkovalmistelussa saattaisi olla perusteltua arvioida vielä sitä, voitaisiinko mietinnössä todetut tavoitteet saavuttaa ilman ehdotetun kaltaista pakollista lupajärjestelmää. Ehdotettu pakollisuuteen perustuva lupajärjestelmä sekä siihen liittyvät hakemusmaksut, vuotuiset valvontamaksut ja vastuuvakuutusta koskevat velvoitteet saattavat merkitä tarpeettoman voimakasta puuttumista oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien toimintaan. Ehdotetun mallin voidaan lisäksi katsoa olevan omiaan kaventamaan asiakkaiden mahdollisuuksia valita itselleen tarkoituksenmukaisin tapa oikeudellisten palvelujen hankkimiseksi. Ehdotetun kaltainen pakollinen lupajärjestelmä saattaa siten vaikuttaa oikeudellisten palvelujen tarjonnan kilpailuolosuhteisiin tavalla, joka ei ole tarkoituksenmukainen ja oikeasuhtainen uudistuksen tavoitteet huomioon ottaen.

Kilpailuvirasto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että mietinnössä ehdotetaan, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa valvovaksi elimeksi säädettäisiin Suomen Asianajajaliiton valvontalautakunta. Kilpailuviraston näkemyksen mukaan ehdotettu malli saattaa olla ongelmallinen. Muiden oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien voidaan katsoa toimivan kilpailutilanteessa Suomen Asianajajaliiton jäsenten, ts. asianajajien, kanssa oikeudellisten palvelujen tarjoajina. Ehdotettu malli merkitsisi sitä, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaan liittyvän ammattieettisen säännösten tulkinta ja tähän perustuvat kurinpidolliset menettelyt siirrettäisiin kilpailevien elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän toimeenpantavaksi. Ehdotettua mallia voidaan pitää ongelmallisena myös siksi, että Suomen Asianajajaliitolle annettaisiin oikeus periä jokaiselta luvan saaneelta oikeudenkäyntiavustajalta vuosittainen valvontamaksu. Maksun määrä vahvistettaisiin asetuksella Suomen Asianajajaliiton esityksestä. Ehdotettu malli vaikuttaisi siten vähintäänkin periaatteellisesti ongelmalliselta, sillä ehdotetun kaltaiseen järjestelyyn saattaa sisältyä mahdollisuus kilpailua vääristävien menettelytapojen ja hinnoittelun käyttöönnotolle.

Edellä todetun perusteella asian jatkovalmistelussa olisi Kilpailuviraston näkemyksen mukaan perusteltua harkita edelleen esimerkiksi vaihtoehtoa, jossa tuomioistuimille annettaisiin nykyistä laajempi mahdollisuus puuttua velvollisuuksiaan laiminlyövä asiamiehen tai avustajan toimintaan ilman, että luotai-

5.2.2010

siin mietinnössä ehdotetun kaltainen lupa- ja valvontajärjestelmä. Tuomioistuinten valvontaan perustuvan järjestelmän voidaan luonnollisesti katsoa merkitsevän lisärasitetta tuomioistuimille, mutta vaihtoehto olisi omiaan poistaa mahdolliset huolenaiheet siitä, että sääntelyllä vaikutetaan alan kilpailuolosuhteisiin enemmän kuin on tavoitteen kannalta välttämätöntä. Mahdollisesta lisärasitteesta huolimatta tuomioistuinten suorittamaan valvontaan perustuva malli saattaisi siten olla tarkoituksenmukaisempi ja oikeasuhtaisempi tapa puuttua asiamiesten ja avustajien mahdolliseen epäasialliseen toimintaan.

Ylijohtaja

Juhani Jokinen

Tutkimuspäällikkö

Arttu Juuti